

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
 JEAN-PIERRE WARNER
 της 27ης Μαρτίου 1980 *

*Κύριε πρόεδρε,
 Κύριοι δικαστές,*

Τα πραγματικά περιστατικά είναι τα ακόλουθα.

Την αίτηση προς το Δικαστήριο για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως υπέβαλε το Tribunal du travail του Charleroi. Το ενάγων στην εκκρεμούσα ενώπιον του εν λόγω Tribunal δίκη είναι το Caisse de compensation des allocations familiales des régions de Charleroi et Namur (που στο εξής θα αποκαλούμε «CCAF»). Εναγόμενος είναι ο Cosimo Laterza. Σ' αυτή τη δίκη, η διαφορά αφορά το αν ο Laterza δικαιούται βελγικά οικογενειακά επιδόματα.

Ο Laterza γεννήθηκε στην Ιταλία το 1936 και εργάστηκε εκεί από το 1950 έως το 1955. Στη συνέχεια, επί δεκατέσσερα περίπου έτη, εργάστηκε στο Βέλγιο ως ανθρακωρύχος. Στις 14 Δεκεμβρίου 1969, έπαυσε να εργάζεται λόγω αναπηρίας και, στις 16 Φεβρουαρίου 1970, υπέβαλε προς τις βελγικές αρχές αίτηση για να του χορηγηθεί σύνταξη αναπηρίας. Στις 12 Μαΐου 1970, οι εν λόγω αρχές του χορήγησαν σύνταξη αναπηρίας καταβλητέα από την 1η Ιουνίου 1970. Όπως ελέγχθη ενώπιον του Δικαστηρίου, ο Laterza δικαιούτο αυτή τη σύνταξη επί τη βάση των μόνων περιόδων ασφαλίσεως που είχε συμπληρώσει στο Βέλγιο. Η σύνταξη αυτή ανερχόταν σε 4 826,50 βελγικά φράγκα μηνιαίως. Μερικές μέρες αργότερα, στις 11 Ιουνίου 1970, ο σχετικός με την περίπτωση του Laterza φάκελος εστάλη στον αρμόδιο ιταλικό φορέα, το Istituto nazionale della previdenza sociale (ή «INPS») για να καθοριστεί κάθε παροχή αναπηρίας οφειλόμενη στο Laterza, βάσει των περιόδων επαγγελματικής δραστηριότητας που είχε συμπληρώσει στην Ιταλία. Αυτή η διαδικασία ήταν σύμφωνη με τα άρθρα 30 επ. του κανονισμού 4, βάσει του οποίου ο εργαζόμενος είχε εν γένει την υποχρέωση να απευθύνει αίτηση χορηγήσεως συντάξεως αναπηρίας, καταρχάς, στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους στο οποίο είχε την

Ο φάκελος που διαθέτει το Δικαστήριο δείχνει ότι, εκτός του CCAF, τουλάχιστον τρεις άλλοι βελγικοί φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως ασχολήθηκαν με την περίπτωση του Laterza, ήτοι το Fonds national de retraite des ouvriers mineurs, το Caisse de prévoyance du centre και το Caisse de compensation des allocations familiales de l'industrie charbonnière des bassins de Charleroi et de la Basse-Sambre. Εντούτοις, οι ρόλοι που διαδραμάτισαν αυτοί οι φορείς δεν είναι σημαντικοί σε σχέση με το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα και, για να απλοποιησώ τα πράγματα, προτείνω να τα ονομάζω, αδιακρίτως, οι «βελγικές αρχές».

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

κατοικία του και αυτός ο φορέας έπρεπε να κοινοποιήσει το φάκελο στον αρμόδιο φορέα οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, στο οποίο ο εργαζόμενος είχε συμπληρώσει περιόδους ασφαλίσεως.

Το Φεβρουάριο του επομένου έτους, ο Laterza επέστρεψε στην Ιταλία και, οκτώ μήνες αργότερα, στις 18 Οκτωβρίου 1971, συνήψε γάμο. Κατόπιν αυτού, στις 13 Δεκεμβρίου 1971, οι βελγικές αρχές αποφάσισαν ότι δικαιούτο αύξηση της συντάξεώς του από την 1η Νοεμβρίου 1971. Η σύνταξή του ανερχόταν εφεξής σε 6 921 βελγικά φράγκα μηνιαίως. Στις 12 Ιουνίου 1972, γεννήθηκε το πρώτο τέκνο του Laterza, ο Antonio. Αυτή την εποχή, το INPS δεν είχε ακόμα λάβει απόφαση ως προς το δικαίωμα του Laterza επί ιταλικής συντάξεως αναπηρίας. Οι βελγικές αρχές του χορήγησαν οικογενειακά επιδόματα για τον Antonio.

Δύο πιθανοί λόγοι οδήγησαν τις βελγικές αρχές στο να το πράξουν. Ο ένας λόγος είναι ότι ο ενδιαφερόμενος δικαιούτο τέτοια επιδόματα βάσει της μόνης βελγικής νομοθεσίας. Ο άλλος λόγος είναι ότι, στην επικρατούσα κατάσταση, είχε δικαίωμα σε τέτοια επιδόματα βάσει του κοινοτικού δικαίου.

Η εφαρμοστέα βελγική νομοθεσία δεν είναι εντελώς σαφής. Στη Διάταξη περί παραπομπής, το Tribunal δεν προβαίνει σε καμιά σχετική παρατήρηση. Η Επιτροπή επέστησε την προσοχή του Δικαστηρίου επί του άρθρου 51, παράγραφος 3, των κωδικοποιημένων βελγικών νόμων περί οικογενειακών επιδομάτων που προβλέπουν ότι «τα οικογενειακά επιδόματα δεν οφείλονται σε τέκνα ανατρεφόμενα εκτός του Βασιλείου». Σε απάντηση σε ερώτηση που του έθεσε το Δικαστήριο μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας, ο Laterza ανέφερε την ίδια

διάταξη. Εντούτοις, ανέφερε και ορισμένες ρητές παρεκκλίσεις από αυτήν. Ως προς την προκειμένη περίπτωση, οι εν λόγω παρεκκλίσεις φαίνεται να συνοψίζονται στο ότι το άρθρο 51, παράγραφος 3, παράγει αποτελέσματα, με την επιφύλαξη των απαιτήσεων του κοινοτικού δικαίου. Πρέπει, ασφαλώς, να συμβαίνει αυτό. Προκαλεί έκπληξη το ότι το CCAF, προς το οποίο το Δικαστήριο υπέβαλε την ίδια ερώτηση, δεν μπόρεσε να απαντήσει. Γι' αυτό το λόγο είναι πιθανό ο Laterza να μην είχε δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων, βάσει της μόνης βελγικής νομοθεσίας. Όμως, το αν είχε ή δεν είχε δικαίωμα επί των επιδομάτων αυτών δεν μπορεί τελικά να επιλυθεί παρά από τα βελγικά δικαστήρια.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεν μπορεί να υφίσταται καμιά αμφιβολία, ότι ο Laterza είχε δικαίωμα επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων, βάσει του κοινοτικού δικαίου. Η σχετική διάταξη που είχε τότε εφαρμογή ήταν το άρθρο 42, του κανονισμού 1/64/ΕΟΚ του Συμβουλίου, δηλαδή η διάταξη την οποία εξέτασε το Δικαστήριο στην υπόθεση 19/76, Triches κατά Caisse liégeoise pour allocations familiales, ECR. 1976, σ. 1243. Το Δικαστήριο ενθυμείται από αυτή την υπόθεση ότι το Συμβούλιο, στις αρχικές διατάξεις του κανονισμού 3 περί οικογενειακών επιδομάτων υπέρ των δικαιούχων συντάξεως, είχε επιζητήσει να θεσπίσει, για τον υπολογισμό αυτών των επιδομάτων, σύστημα που θα ελάμβανε υπόψη του τα δικαιώματα στα διάφορα κράτη μέλη αλλά, στην πράξη, αυτό το σύστημα αποδείχθηκε περίπλοκο μέχρι του σημείου να καταστεί ανεφάρμοστο. Πράγματι, λόγω του περίπλοκου χαρακτήρα αυτού του συστήματος, ο Triches είχε στερηθεί οποιουδήποτε δικαιώματος επί οικογενειακών επιδομάτων επί μακρά περίοδο. Ο σκοπός του κανονισμού 1/64 συνίστατο στο να καταργήσει τέτοιες περιπλοκές και να εισαγάγει απλό σύστημα, ερειδόμενο στην αρχή ότι ένα μόνο κράτος μέλος έπρεπε να είναι υπεύθυνο για

την καταβολή των οικογενειακών επιδομάτων στο δικαιούχο συντάξεως. Αυτό ήταν το σύστημα που είχε εφαρμογή στην περίπτωση του Laterza.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 42, όπως τροποποιήθηκε, προβλέπει τα εξής:

«Οι δικαιούχοι συντάξεως που οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους και που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους δικαιούνται τα οικογενειακά επιδόματα σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους μέλους που οφείλει τη σύνταξη τους να κατοικήσαν σ' αυτό το κράτος.»

Η παράγραφος 2 αντιμετώπιζε τις περιπτώσεις των «δικαιούχων συντάξεως οφειλομένης δυνάμει της νομοθεσίας περισσότερων κρατών μελών».

Η παράγραφος 3 είχε ως εξής:

«Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται οποιοδήποτε και αν είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα τέκνα.»

Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι κατά τη γέννηση του Antonio, το INPS δεν είχε ακόμα λάβει απόφαση, με συνέπεια ο Laterza να μη δικαιούται παρά τη βελγική σύνταξη, το άρθρο 42, παράγραφος 1, είχε εφαρμογή και ο Laterza είχε δικαίωμα επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων, ακόμα και αν, τόσο ο ίδιος όσο και η οικογένειά του, ζούσαν στην Ιταλία.

Την 1η Οκτωβρίου 1972, οι κανονισμοί (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72 τέθηκαν σε ισχύ, σε αντικατάσταση των κανονισμών 3 και 4. Οι διατάξεις του άρθρου 42, του κανονισμού 3 περί οικογενειακών επιδομάτων υπέρ των δικαιούχων συντάξεως επανελήφθησαν, χωρίς σημαντική τροποποίηση, από το άρθρο 77, του κανονισμού 1408/71. Καθόσον αφορά την προκειμένη περίπτωση, το εν λόγω άρθρο έχει ως εξής:

«1. Ο όρος “παροχές”, υπό το πνεύμα του παρόντος άρθρου, καθορίζει τα οικογενειακά επιδόματα που προβλέπονται για τους δικαιούχους συντάξεως γήρατος, αναπηρίας, εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας, καθώς και τις προσαυξήσεις ή τα συμπληρώματα των συντάξεων αυτών λόγω τέκνων των δικαιούχων αυτών, με εξαίρεση των συμπληρωμάτων που χορηγούνται βάσει συστημάτων ασφαλίσεως για εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες.

2. Οι παροχές χορηγούνται, οποιοδήποτε και αν είναι το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος συντάξεων ή τα τέκνα, κατά τους ακόλουθους κανόνες:

α) Στο δικαιούχο συντάξεως που οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας ενός μόνο κράτους μέλους, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο για τη σύνταξη:

β) στο δικαιούχο συντάξεων που οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας περισσότερων κρατών μελών:

i) σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους, στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος αυτός, αν το δικαίωμα για μία από τις παροχές που αναφέρονται στην παράγραφο 1 εγεννήθη κατ' εφαρμογή της νομοθε-

σίας του κράτους αυτού, αφού ληφθούν υπόψη ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 79, παράγραφος 1, περίπτωση α, ή

ii) στις υπόλοιπες περιπτώσεις ...»

(Το άρθρο 79, παράγραφος 1, περίπτωση α, προβλέπει αποκλειστικά το συνυπολογισμό, σ' ενδεχομένη περίπτωση, περιόδων ασφαλίσεως, απασχολήσεως ή κατοικίας, για τον καθορισμό του δικαιώματος ενός προσώπου επί παροχών βάσει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους.)

Στις 23 Ιανουαρίου 1974, το INPS πληροφόρησε τις βελγικές αρχές ότι απέρριπτε την αίτηση χορηγήσεως ιταλικών παροχών αναπηρίας διότι, κατά την ιταλική νομοθεσία, ο Laterza δεν θεωρείτο ως ιατρικώς ανίκανος προς εργασία. Με έγγραφο της 7ης Φεβρουαρίου 1974, οι βελγικές αρχές ζήτησαν από το INPS να επανεξετάσει την απόφασή του υπό το φως του άρθρου 40, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71. Η εν λόγω διάταξη έχει ως εξής:

«Η απόφαση που λαμβάνεται από το φορέα κράτους μέλους ως προς το βαθμό αναπηρίας του αιτούντος, δεσμεύει το φορέα οποιουδήποτε άλλου ενδιαφερομένου κράτους μέλους, υπό τον όρο, ότι υπάρχει συμφωνία των όρων των σχετικών προς το βαθμό αναπηρίας μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών αυτών και η συμφωνία αυτή έχει αναγνωρισθεί στο παράρτημα IV.»

Η συμφωνία μεταξύ βελγικής και ιταλικής νομοθεσίας επί του θέματος ήταν έτσι αποδεδειγμένη.

Το άρθρο 40, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 ήταν νέο, υπό την έννοια ότι καμιά ανάλογη διάταξη δεν περιλαμβανόταν στον κανονισμό 3 ή στον κανονισμό 4. Αυτό, επομένως, έθετε το ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 118, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72, το οποίο (όπως τροποποιήθηκε, από 1ης Οκτωβρίου 1972 με τον κανονισμό 878/73 του Συμβουλίου — βλ. τα άρθρα 1, παράγραφος 25, και 2 του τελευταίου αυτού κανονισμού) έχει ως εξής:

«Όταν η ημερομηνία της πραγματοποιήσεως του κινδύνου είναι προγενέστερη της 1ης Οκτωβρίου 1972 και η αίτηση απονομής συντάξεως δεν κατέληξε ακόμη σε εκκαθάριση πριν από την ημερομηνία αυτή, η αίτηση αυτή συνεπάγεται, εφόσον οι παροχές πρέπει να απονεμηθούν λόγω του κινδύνου αυτού για περίοδο προγενέστερη της τελευταίας αυτής ημερομηνίας, διπλή εκκαθάριση:

- α) για την προγενέστερη περίοδο της 1ης Οκτωβρίου 1972, σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού αριθ. 3 ή συμβάσεων, που ισχύουν μεταξύ των εν λόγω κρατών μελών·
- β) από την 1η Οκτωβρίου 1972 σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού.

Πάντως, αν το ποσό που υπολογίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων, που προβλέπονται στην περίπτωση α είναι μεγαλύτερο από αυτό που υπολογίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων που προβλέπονται στην περίπτωση β, ο ενδιαφερόμενος εξακολουθεί να απολαύει του ποσού το οποίο υπολογίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων που προβλέπονται στην περίπτωση α.»

Με άλλα λόγια, το δικαίωμα του Laterza επί ιταλικής συντάξεως αναπηρίας έπρεπε

να καθοριστεί σε συνάρτηση με τις διατάξεις των κανονισμών 3 και 4, για την προγενέστερη της 1ης Οκτωβρίου 1972 περίοδο, και σύμφωνα με τις διατάξεις των κανονισμών 1408/71 και 574/72 για τη μεταγενέστερη περίοδο, εκτός αν έχει εφαρμογή το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 118, παράγραφος 1.

Για να συνεχίσω την έκθεση των πραγματικών περιστατικών θα αναφέρω ότι το δεύτερο τέκνο του Laterza, ο Pietro, γεννήθηκε στις 21 Μαρτίου 1974. Αυτή την ημερομηνία, το INPS εξέταζε ακόμα την υπόθεση. Αν καλώς αντιλήφθηκα, οι βελγικές αρχές χορήγησαν οικογενειακά επιδόματα στο Laterza και για τον Pietro. Εντούτοις, στις 31 Οκτωβρίου 1975, οι εν λόγω αρχές ανέστειλαν την καταβολή των οικογενειακών επιδομάτων στο Laterza, αναμένοντας απόφαση του INPS.

Στις 27 Δεκεμβρίου 1976, το INPS αποφάσισε ότι το άρθρο 40, παράγραφος 3, το υποχρέωνε να συμμεριστεί την άποψη των βελγικών αρχών ως προς την κατάσταση της υγείας του Laterza και ότι ο τελευταίος είχε δικαίωμα επί ιταλικής συντάξεως αναπηρίας ποσού 130 650 λιρών Ιταλίας ετησίως από 1ης Οκτωβρίου 1972. Αυτή η απόφαση ανακοινώθηκε στις βελγικές αρχές.

Όσον αφορά την προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 περίοδο, η κατάσταση παρέμενε αμετάβλητη: Ο Laterza δεν μπορούσε να επωφεληθεί ιταλικής συντάξεως αναπηρίας, διότι το INPS δεν είχε αναγνωρίσει την κατάσταση της υγείας του ως επιτρέπουσα να του χορηγηθεί τέτοια σύνταξη. Κατά συνέπεια, ήταν αναμφισβήτητο ότι, βάσει του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού 3 (όπως τροποποιήθηκε) είχε δικαίωμα επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων

γι' αυτή την περίοδο και όχι επί των ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων.

Όταν οι βελγικές αρχές πληροφορήθηκαν ότι το INPS χορήγησε στο Laterza ιταλική σύνταξη, μείωσαν αμέσως, όπως ελέγχθη ενώπιον του Δικαστηρίου, το ποσό της βελγικής συντάξεως κατά το ποσό της ιταλικής συντάξεως. Εντούτοις, η εκκρεμούσα δίκη δεν αφορά αυτό το μέτρο των βελγικών αρχών. Το επίμαχο σημείο είναι ότι οι βελγικές αρχές έκριναν ότι, κατόπιν της χορηγήσεως ιταλικής συντάξεως, η περίπτωση του Laterza ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 77, παράγραφος 2, περίπτωση β, ι, του κανονισμού 1408/71 έτσι ώστε, από 1ης Οκτωβρίου 1972, είχε δικαίωμα επί των ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων και όχι επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων. Κατά την περίοδο μεταξύ 1ης Οκτωβρίου 1972 και 31ης Οκτωβρίου 1975, οι βελγικές αρχές είχαν καταβάλει στο Laterza, ως οικογενειακά επιδόματα, το συνολικό ποσό των 104 189 βελγικών φράγκων. Φαίνεται ότι, καταρχάς, επιχείρησαν να αναζητήσουν αυτό το ποσό από το INPS, δυνάμει του άρθρου 111, του κανονισμού 574/72, αλλά ματαίως. Στις 29 Αυγούστου 1977, το CCAF άσκησε ενώπιον του Tribunal du travail του Charleroi την εκκρεμούσα τώρα αγωγή με την οποία ζητεί από το Laterza το ποσό των 104 189 βελγικών φράγκων. Ο Laterza ζητεί, ανταγωνικά, να καταδικαστεί το CCAF να του καταβάλει τη διαφορά μεταξύ των βελγικών και ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων από 1ης Οκτωβρίου 1972, δεδομένου ότι το ποσό των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων είναι ανώτερο από το ποσό των ιταλικών επιδομάτων.

Επειδόμενος στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Saieva (32/76, ECR 1976, σ. 1523), ο Laterza ισχυρίστηκε ενώπιον του Tribunal du travail ότι το δικαίωμά του επί της ιταλικής συντάξεως και των ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων καθορίστηκε

κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς το άρθρο 94, παράγραφος 5, του κανονισμού 1408/71 στο μέτρο που, δυνάμει της εν λόγω διατάξεως, μόνο ο ίδιος ο δικαιούχος μπορεί να ζητήσει αναθεώρηση των δικαιωμάτων του. Το Tribunal απέρριψε αυτό τον ισχυρισμό με την αιτιολογία ότι, παρόλον ότι η απόφαση του INPS περί χορηγήσεως στο Laterza ιταλικής συντάξεως (η οποία και του επιτρέπει έτσι να απολαύει ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων) ελήφθη κατόπιν πρωτοβουλίας των βελγικών αρχών, δεν συνιστούσε αναθεώρηση των δικαιωμάτων που ο Laterza είχε επιτύχει, αλλά απονομή δικαιωμάτων που δεν είχε προηγουμένως. Κανένα ερώτημα δεν υποβλήθηκε στο Δικαστήριο επ' αυτού του θέματος και απέχω από του να διατυπώσω οποιαδήποτε παρατήρηση.

Το άλλο επιχείρημα που προέβαλε ο Laterza και επί του οποίου φαίνεται να στηρίζει την ανταγωγή του είναι ότι η εφαρμογή του άρθρου 77, παράγραφος 2, περίπτωση β, ι, του κανονισμού 1408/71 δεν έπρεπε να έχει ως αποτέλεσμα μείωση των δικαιωμάτων του επί των οικογενειακών παροχών.

Το υποβληθέν από το Tribunal du travail προς το Δικαστήριο ερώτημα, ως προς την ερμηνεία του άρθρου 77, παράγραφος 2, περίπτωση β, ι, έχει ως εξής:

«Έχει αυτή η διάταξη την έννοια ότι το δικαίωμα επί οικογενειακών παροχών εις βάρος του κράτους, στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο δικαιούχος συντάξεως αναπηρίας (στην προκειμένη περίπτωση της Ιταλίας), καταργεί το δικαίωμα επί οικογενειακών παροχών μεγαλύτερου ποσού, το οποίο είχε προηγουμένως γεννηθεί εις βάρος άλλου κράτους μέλους (στην προκειμένη περίπτωση του Βελγίου);»

Στην περίπτωση που το δικαίωμα του Laterza επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων δεν απορρέει παρά από τη μόνη βελγική νομοθεσία, δεν υφίσταται ασφαλώς καμιά δυσχέρεια. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου καθιέρωσαν ότι, το άρθρο 51 της Συνθήκης δεν εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο να νομοθετεί με τρόπο που να στερεί ένα πρόσωπο από δικαιώματα των οποίων απολαύει δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους, ανεξαρτήτως του κοινοτικού δικαίου. Θα ονομάσω αυτή την αρχή «αρχή Petroni» από το όνομα της κυρίας υποθέσεως που αναφέρεται στη νομολογία που θέσπισε την εν λόγω αρχή (υπόθεση 24/75, Petroni κατά ONPTS, ECR 1975, σ. 1149). Κατά συνέπεια, το άρθρο 77, παράγραφος 2, περίπτωση β, ι, του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι στερούσε το Laterza δικαιωμάτων που απήλανε βάσει της βελγικής νομοθεσίας χωρίς την παρέμβαση του κοινοτικού δικαίου.

Για την περίπτωση που ο Laterza είχε δικαίωμα επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων βάσει της μόνης βελγικής νομοθεσίας, για το γεγονός ότι τα τέκνα του ανατρέφονταν εκτός του Βελγίου, ο Laterza επέστησε την προσοχή μας επί της υποθέσεως Giuliani (32/77, ECR 1977, σ. 1857). Σ' αυτή την υπόθεση, δεν είναι εύκολο να ακολουθηθεί ο συλλογισμός του Δικαστηρίου και μου φαίνεται δύσκολο να συμβιβαστεί με τη νομολογία κατά την οποία, όταν ένα πρόσωπο πρέπει να επικαλεστεί το κοινοτικό δίκαιο για να αποδείξει δικαίωμα επί παροχών, πρέπει να δεχθεί τους επιβαλλόμενους από το εν λόγω δίκαιο περιορισμούς (βλ. για παράδειγμα την υπόθεση Duffy, 34/69, ECR 1969, σ. 597, όγδοη σκέψη, την υπόθεση Kaufmann, 184/73, ECR 1974, σ. 517, σκέψεις 9 επ., την υπόθεση Massonet, 50/75, ECR 1975, σ. 1473, ενδέκατη σκέψη και την υπόθεση Naselli, 83/77, ECR 1978, σ. 683, δωδέκατη και δέκατη τρίτη σκέψη). Στην υπόθεση Giuliani, φαίνεται ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι, παρόλον ότι ο Giuliani αναγκάστηκε να επικαλεστεί το

άρθρο 10, του κανονισμού 1408/71 για να επιτύχει την καταβολή της συντάξεώς του, η αρχή Petroni καθιστούσε ανεφάρμοστο στην περίπτωση του τον περιορισμό του άρθρου 46, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, διότι το ποσό της συντάξεώς του εξαρτιόταν μόνο από τη γερμανική νομοθεσία, χωρίς εφαρμογή του συνυπολογισμού ή του αναλογικού επιμερισμού. Η απόφαση εκδόθηκε μια εβδομάδα μετά τις αποφάσεις επί των υποθέσεων Muga (22/77, ECR 1977, σ. 1699), και επί της υποθέσεως Greco (37/77, *ibidem*, σ. 1711), στις οποίες οι κανόνες του συνυπολογισμού και του αναλογικού επιμερισμού αναφέρθηκαν επίσης σε μια συγκυρία στην οποία, όπως αποδείχθηκε αργότερα με τις αποφάσεις επί της υποθέσεως Schaar (98/77, ECR 1978, σ. 707), και επί της υποθέσεως Boerboom-Kersjes (105/77, *ibid.*, σ. 717), η εφαρμογή ή η μη εφαρμογή αυτών των κανόνων δεν αποτελούσε στην πραγματικότητα αποφασιστικό στοιχείο. Είναι δυνατό, η εκδοθείσα στην υπόθεση Giuliani απόφαση να έχει στηριχθεί σε παρομοίως πεπλανημένη σκέψη. Εν πάση περιπτώσει, μου φαίνεται ότι, στην προκειμένη περίπτωση, δεν θα ήταν δίκαιο να ακολουθηθεί η νομολογία Giuliani, δεδομένου ότι ούτε το άρθρο 10 ούτε το άρθρο 46, του κανονισμού 1408/71 αφορούν την υπό κρίση υπόθεση.

Τόσο ο Laterza όσο και η Επιτροπή ανέφεραν την υπόθεση 100/78, ήτοι την υπόθεση Rossi, ECR 1979, σ. 831. Η Επιτροπή έφθασε μέχρι του σημείου να ισχυριστεί ότι το Δικαστήριο μπορούσε να επιλέξει, στην υπό κρίση υπόθεση, είτε τη νομολογία της Triches είτε τη νομολογία της Rossi. Δεν νομίζω ότι αυτό είναι ορθό. Ο Rossi δεν είχε δικαίωμα παρά σε βελγική σύνταξη αναπηρίας. Ήταν, επομένως, αναμφισβήτητο ότι η περίπτωση του ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 77, παράγραφος 2, περίπτωση α, του κανονισμού 1408/71 έτσι ώστε είχε δικαίωμα, βάσει του κοινοτικού δικαίου, επί των βελγικών οικογενειακών παροχών. Το εάν είχε δικαίωμα επ' αυτών

των επιδομάτων δυνάμει της μόνης βελγικής νομοθεσίας δεν αντιμετωπίστηκε. Το ζήτημα που το Δικαστήριο έπρεπε να επιλύσει ήταν αν, στην περίπτωση κατά την οποία η σύζυγος του Rossi, η οποία εργαζόταν στην Ιταλία, επιτύγγανε το ευεργέτημα των ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων για τα τέκνα τους, το δικαίωμά του επί της καταβολής βελγικών οικογενειακών επιδομάτων θα αναστελλόταν στο σύνολό του ή μόνο μέχρι του ποσού (κατωτέρου) των ιταλικών οικογενειακών παροχών βάσει του άρθρου 79, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71. Ο γενικός εισαγγελέας Carotorti ανέπτυξε δύο λόγους για να αποδείξει την ορθότητα της τελευταίας λύσεως. Ο πρώτος λόγος απέρρευε από το άρθρο 60 του εφαρμοστέου βελγικού διατάγματος, του οποίου η τελευταία παράγραφος προέβλεπε ότι, αν το ποσό των οικογενειακών επιδομάτων, των οφειλομένων βάσει άλλου τίτλου ήταν κατώτερο από το ποσό τη χορήγηση του οποίου προέβλεπε το βασιλικό διάταγμα, το πρόσωπο που δικαιούτο να επικαλεστεί το ποσό αυτό μπορούσε να αξιώσει τη διαφορά. Κατά το γενικό εισαγγελέα Carotorti, εξαιτίας αυτής της σκέψεως επενέβαινε η αρχή Petroni διότι ο Rossi δεν μπορούσε να στερηθεί, βάσει του άρθρου 79, παράγραφος 3, του δικαίωματος που είχε δυνάμει της βελγικής νομοθεσίας. Επικουρικός, ο γενικός εισαγγελέας Carotorti θεώρησε ότι το άρθρο 79, παράγραφος 3, έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, η αναστολή των δικαιωμάτων ενός προσώπου βάσει αυτού θα έπρεπε να είναι ολική ή μερική ανάλογα με τα αντίστοιχα ποσά των οικογενειακών επιδομάτων που συνδέονταν με τη σύνταξη και τις απαιτητές σε άλλο κράτος μέλος οικογενειακές παροχές. Σχετικώς, ο γενικός εισαγγελέας Carotorti προέβη ρητώς στη διάκριση μεταξύ «διατάξεως σχετικής με τη σώρευση», όπως είναι η διάταξη του άρθρου 79, παράγραφος 3 και «διατάξεως σχετικής με σύγκρουση», όπως είναι η διάταξη του άρθρου 77 (βλ. ECR 1979, στις σελίδες 849 έως 852). Το Δικαστήριο, με την απόφασή του, παρόλον ότι υιοθέτησε την άποψη του γενικού εισαγγελέα Carotorti, δεν προέβη σε

επιλογή μεταξύ των λόγων που ο γενικός εισαγγελέας είχε προβάλλει.

Στην προκειμένη περίπτωση, το πρόβλημα είναι διαφορετικό. Πρόκειται περί του αν (αν υποθεθεί ότι ο Laterza δεν είχε δικαίωμα επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων βάσει της μόνης βελγικής νομοθεσίας), δυνάμει των σχετικών διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, είχε δικαίωμα επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων ή επί των ιταλικών οικογενειακών παροχών από 1ης Οκτωβρίου 1972.

Όπως ανέφερα, είναι αναμφισβήτητο ότι, για την προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 περίοδο, ο Laterza είχε δικαίωμα αποκλειστικά σε βελγική σύνταξη και, κατά συνέπεια, σε βελγικά οικογενειακά επιδόματα. Δεν υφίσταται καμιά αμφιβολία, επιπλέον, ότι αν το INPS είχε αποφασίσει, σε οποιαδήποτε προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ημερομηνία, ότι ο Laterza δεν είχε δικαίωμα στην ιταλική σύνταξη, ο τελευταίος, στη συνέχεια, εκτός αν το ήθελε ο ίδιος, δεν θα μπορούσε να στερηθεί του δικαιώματός του επ' αυτών των επιδομάτων. Αυτό συμβαίνει διότι, βάσει του άρθρου 94, παράγραφος 5, του κανονισμού 1408/71, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο στην υπόθεση Saïena, μόνον αυτός μπορούσε να υποβάλει αίτηση για να ζητήσει το ευεργέτημα ιταλικής συντάξεως μετά την 1η Οκτωβρίου 1972.

Θα ήταν περιέργο αν η παρελκυστική συμπεριφορά του INPS είχε ως συνέπεια να αλλοιώσει τα δικαιώματα του ενδιαφερομένου.

Οι συντάκτες των κανονισμών 1408/71 και 574/72 έλαβαν ορισμένο αριθμό προφυλάξε-

ων, για να διασφαλίσουν ότι τα δικαιώματα των δικαιούχων του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης δεν θα μειωθούν κατόπιν της θέσεως σε ισχύ των εν λόγω κανονισμών. Υφίσταται σχετικώς στο άρθρο 94, παράγραφος 5, του κανονισμού 1408/71, καθώς και η αναφερομένη στο άρθρο 118, παράγραφος 1, τροποποιημένη διάταξη του κανονισμού 574/72 που μόλις ανέφερα. Υφίσταται επίσης το άρθρο 94, παράγραφος 9, του πρώτου από αυτούς τους κανονισμούς και το άρθρο 119 του δευτέρου, που διασφαλίζουν ορισμένες οικογενειακές παροχές. Εντούτοις, οι διατάξεις αυτές δεν περιλαμβάνουν τις οικογενειακές παροχές που οφείλονται σε πρόσωπα που βρίσκονται στην κατάσταση του Laterza.

Για το λόγο αυτό, το πρόβλημα είναι αν η έλλειψη οποιασδήποτε ρητής διατάξεως, διασφαλίζοντας το ευεργέτημα τέτοιων παροχών, πρέπει να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι οι συντάκτες των κανονισμών θέλησαν να στερήσουν από αυτό τους δικαιούχους σε περιστάσεις, όπως η προκειμένη, ή υπό την έννοια ότι παρέλειψαν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, έτσι ώστε βρισκόμαστε ενώπιον κενού των κανονισμών που εναπόκειται στο δικαστή να πληρώσει προς αποφυγή οποιοδήποτε αδίκου αποτελέσματος (όπως για παράδειγμα στην υπόθεση 64/74, Reich κατά HZA Landau, ECR 1975, σ. 261). Νομίζω ότι πρέπει να επιλεγεί η δεύτερη λύση.

Αυτό που με καθησυχάζει, όταν εκφράζω αυτή την άποψη, είναι ότι, κατά την έκδοση του κανονισμού 1408/71, το Συμβούλιο δήλωσε στα πρακτικά ότι «εννοείται ότι οι χορηγούμενες δυνάμει του κανονισμού 3 παροχές που αποδεικνύεται ότι είναι ανώτερες από αυτές που προκύπτουν από τη θέση σε εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 δεν θα μειωθούν, κατ' εφαρμογή της αρχής της διατηρήσεως των κερτημένων δικαιωμάτων». Είναι πρόδηλο ότι αυτή η δή-

λωση δεν έχει νομικό χαρακτήρα, έχει, όμως, δημοσιευθεί (στο «Practical Handbook of Social Security for Employed Persons and their families moving within the Community» στη σ. 20 α) και δεν μας ζητήθηκε να την αγνοήσουμε. Αυτό που με καθησυχάζει επίσης είναι το γεγονός ότι, στην υπόθεση Saïena, το Δικαστήριο φαίνεται να αναγνώρισε την ύπαρξη αρχής, κατά την οποία «οι παρεχόμενες κατά τον κανονισμό 3 παροχές που είναι ευνοϊκότερες από τις προκύπτουσες από το νέο κανονισμό παροχές δεν θα μειωθούν». Μου φαίνεται ότι μπορεί να υποστηριχθεί ότι, στην περίπτωση των οικογενειακών επιδομάτων που συνδέονται με συντάξεις, οι συντάκτες των κανονισμών 1408/71 και 574/72 έκριναν ότι οι εφαρμοστέες στις συντάξεις μεταβατικές διατάξεις (τα άρθρα 94, παράγραφος 5 και 118, παράγραφος 1) ήσαν επαρκείς για να προστατεύσουν και τις οικογενειακές παροχές που συνδέονται μ' αυτές.

Για το λόγο αυτό, είμαι της γνώμης ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι, η θέση σε ισχύ του κανονισμού 1408/71 δεν μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα, με την εφαρμογή των συνδεδεμένων διατάξεων των άρθρων 40, παράγραφος 3 και 77 του εν λόγω κανονισμού, ο Laterza να στερηθεί του δικαιώματός του επί των βελγικών οικογενειακών επιδομάτων.

Το αν ο Laterza έχει την υποχρέωση, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, να αποδώσει λογαριασμό στο CCAF ή να το πιστώσει με το ποσό οποιουδήποτε ιταλικού επιδόματος λόγω οικογενειακών βαρών που πράγματι λαμβάνει δεν τέθηκε απευθείας στη Διάταξη περί παραπομπής και δεν θεωρώ αναγκαίο να το εξετάσω.

Προτείνω να δοθεί στο υποβληθέν προς το Δικαστήριο από το Tribunal du travail ερώτημα η ακόλουθη απάντηση:

- 1) Καμία διάταξη του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να στερήσει από ένα πρόσωπο δικαίωμα που του χορηγήθηκε βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, ανεξαρτήτως της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.
- 2) Από την 1η Οκτωβρίου 1972 και εφεξής, καμία διάταξη αυτού του κανονισμού δεν μπορεί να στερήσει από ένα πρόσωπο το δικαίωμα επί οικογενειακών επιδομάτων, των οποίων απηύλανε πριν από αυτή την ημερομηνία σε κράτος μέλος βάσει του κανονισμού 3.